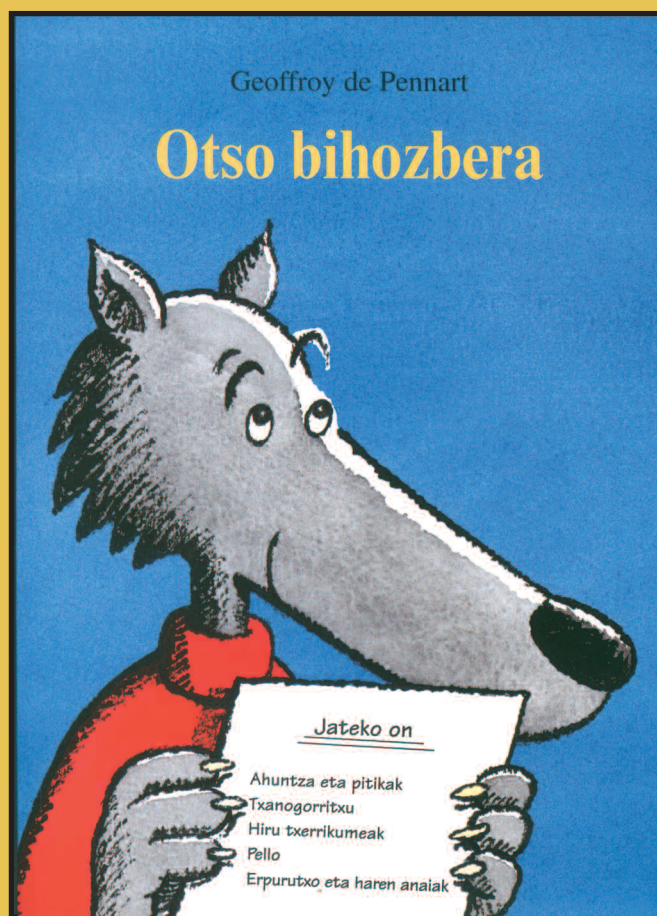

Otso bihozbera

Geoffroy de Pennart

Irakurketa-fitxak

2. zikloa

Bretainiako hiru eskola publikotan

landua izan den ustiapen pedagogikoa

Yves-Marie Moal-ek bretoieratik euskarara itzulia

Otso bihozbera

Irakurketa nola landu albumetik abiatuz, bigarren zikloan

► Lehen entsegua

Geoffroy de Pennart-en obra hau, TES, Britainiako pedagogia zerbitzuak argitaraturik, irakurtzen laguntzeko fitxategi hau proposatua zaizue. Lantalde baten emaitzak biltzen ditu. Hemen proposatzen diren jarduerak eta ariketak Rennes-ko akademiako eskola elebidunetako irakasleek probatu zituzten beren ikasgeletan, 2001-2002ko ikasturtean.

► Lan hau ez da osatua :

Otso bihozbera kondairari dagozkion oharpen literarioak ez dira fitxategi honetan aztergai eta beraz haurrek ez dute ezaugarri literarioen estimatzeko paradarik. Bestalde, irakurtze prozesuan aurkitzen diren urrats zenbait ez dira landuak izan. Hori guzia bi arrazoiengatik :

- denbora eskasa (4 egun), geletan bildu emaitzen koordinatzeko eta egituratzeko,
- usaia falta ere, komunikazio elektronikoaren bidez bakoitzaren ekarpena obra osatu batean kokatzeko.

Album irakurketaren lantzeko, Laurence Dupuch-ek *Le loup sentimental, enseigner autrement la lecture avec un album* idatzi zuen. Isabelle de Noëll eta Jean-Yves Laurichesse-k aldiz *Mitcha*-ri buruz (G. Solotareff eta Nadja-rekin) lan paregabea egin zuten. Fitxategi honen osatzeko ikastresna horien baliatzea gomendatzen dugu.

► Irakurtzeko gutizia zabaldu

Soinuek eta letrek ez dute beren baitako erranahirik. Haien eginbide bakarra hitzen sortzea baizik ez da. Hitz katearen bizigabeko elementu batzuk dira. Testuak dauka bakarrik erranahia eta testuaren osatzaile dira.

Soinu eta letren juntatzeko parada baizik eskaintzen ez duten testu edo idazkiak, erranahi baita mamirik gabeko testuak, interesik gabekoak, hots irakurgaitzak direnak, baztertu behar direla erran genezake.

Albuma da hurrei proposatzen ahal diegun euskarri aberatsenatarik bat. Irakurtzeko nahikeria ematen die, egiazko irakurle jarrera haien baitan piztuz.

Zergatik ?

- **Istoria batosatzen duelako**, hastapenarekin, amaierarekin, emeki-emeki haurrak bereganatzen dituen mugimenduekin eta logikarekin. Jakin dezagun istorio batek, irakurtzeko gutizia hazten duela nolazpait haurraren izpirituan.
- **Obra literario bat delako**, hizkuntza aberatsarekin, erran nahi baita idatzia den hizkuntza baten hiztegia eta joskera baliatuz.
- **Bi hizkuntzekin ari delako irakurlea** : hizkuntza bat besteari josiz, idatzizkoa eta irudizkoa. Irakurtzeko gutizia bultzatuko dute eta bi kodeek elkar lagunduz irakurketa erraztuko.

► Testu literarioak ulertu

Garrantzitsuak eta aberatsak, hots albumak zinez beharrezkoak dira haurrentzat. Ez dira ortografiaren lantzeko sistematikoki baliatu behar. Albumaren lantzeak dituen ekarpen nagusiak hauek dira : irakurtzeari erranahia (adiera) ematea eta sorkuntza (kreatibitatea) akuilatzea.

Irakurleak, liburu baten balio literarioa bereganatuko du jada ezagutzen dituen liburuen artean deskubritzen duen obra berria kokatzen kaustitzen badu. Liburu zerrenda hori pixkanaka pixkanaka luzatuko du.

Haurrak jadanik ezagutzen dituen obrekin, irakasleak ikaslea loturen eta harremanen egiten bultzatuko du, izan dadin hizkuntza batean ala bestean.

Transliteratura eremuan gaude hor, eta haurraren kultura literarioa nolazpait lantzen dugu.

Otso bihozbera albuma irakurtzean, *Txanogorritxu*, *Pello*, *Erpurutxo eta haren anaiak*, *hiru xerrikumeak*, *Ahuntza eta pitikak* bezalako ipuin klasikoen arteko harremanak arras argi dira (hautzaroaren ondare literarioak). Ez badira ipuin horiek guziak oraino ikasgelan ezagutuak horien kontatzeko parada ere izanen da.

Otso bihozbera istorioan atzematen diren ipuin klasiko horien oihartzunaz gain, hona beste irakurketa batzuen egiteko parada :

- Geoffroy de Pennart-en beste obra zenbait : *Otsoa itzuli da !*, *Otsoen bazkaria* (Edl).
- Beste otso istorio batzuk (otso gisakoak edo gaixtoak) : *Loulou* (Grégoire Solotareff), *Marlaguette* (Marie Colmont, Gerda Muller), *L'ogre, le Loup, La Petite Fille et le gâteau* (Philippe Corentin)...

► Hitz idatziak ezagutu

Testu ofizialeen arabera, 2. zikloaren hasieran, haurrek hitz idatziak beren osotasunean ezagutzen trebatu behar dute. Oroimen lan horren egiteko, hitz bilduma baten egitea beharrezkoa da ikasgelan.

Lehen bilduma horretan ez dira nolanahiko hitzak izanen. Hitz horien idatz moldeaz jabetu aitzin, haurrek ahozkoan entzun, ulertu eta erabili behar dituzte. Hots, haurrek gehienik baliatzen dituztenak izanen dira : gelako haurren izenak bistan dena, egunak, koloreak, adjektiboak, hots, testuetan ere usu agertzen direnak hala nola adberbioak (leku-denborazkoak), eguneroko bizian erabiltzen diren aditzak, juntagailuak, izenondoak...

Hitzen idazkeraren menperatzeko bi bide badira :

- Bide sintetikoa, ahoskeran oinarritua : letrak eta silabak konbinatuz, jadanik eza-

gutzen dituzten hitzekin (*haien irudi fonetikoa edo grafia*) elkarketak sortzen trebatuko dira haurrak (bide fonografikoa deituko dugu bide hau). Azken helburua edo, hobekiago erran, hitzaren menperatzeko urrats gorena sistema grafonologikoaren menperatzea da. Ahozko silaben eta idatzizkoen arteko desberdintasun ugarienez gain, balio fonologikorik gabe diren seinale semantikoak edo etimologiarekin zerbait ikustekorik duten seinaleak (edo fonologiko balio desberdina dutenak) atzeman daitezke. Hortakotz, beharrezkoa da hizkuntza baten ortografia batua menpera dezaten haurrek, hitz egiteko (ahozkoan) moldeak ugariak direlako. Horretako ere bigarren bidea haurrek baliatu behar dute eta honela azaltzen dugu :

– Oroimen grafikoan oinarritzen den bidea : mintzaera, idatzi moldean ezagutua denean eta hitzen erranahia (adiera) denbora berean menperatua delarik (irakurtze grafikoa deitua da bigarren molde hori). Bistan dena ez dugu bide hori irakurtzen diren eta **idatzi behar** diren hitz guzietan zabaltzen ahal baina hitz multzo hori baliagarria izanen da ohar grafonologikoak egiteko.

Testu ofizialek bi bide horien garrantzia onartzen dute. Irakasleek ez dute bi bide horien artean bat edo bestea lehenetsi edo baztertu behar, baina biak baliatu behar dituzte irakurketa ikaskuntzaren behar bezala gauzatzeko.

Haurrari album baten irakurtzea proposatzen diogunean, bide zuzena da ardurenik baliatzen dena. Kasik bide bakarra dela erran dezakegu.

Hortakotz, ariketa anitz aurki daitezke hemen hitzak beren idazmolde osoan ezagutzeko.

► Hitz sailak ezagutu (lehen sailkapena)

Albumaren ustiapenaren egiteko baliatuko ditugun etiketekin hitz gordailu ederra osatuko dugu. Beharrezkoa zaigu ere egitea :

- hitz etiketa zorro ttipi bat haur bakoitzarentzat ;
- arbelean erabiltzeko etiketa handiak. Hauek lan kolektiboetan baliatuko dira (perpausak berregin edo perpaus berriak egin) ;
- afixak, ikasgelako ormetan ezarriak, adieraren arabera hitzen sailkapena erakutsiz (koloreak, abereen izenak...), edota funtzioaren arabera ere (aditzak...). Berantago, emeki-emeki berezitasun grafikoak kontutan hartuko ditugu (molde grafiko baten balio fonologiko ezberdinak).

Hitzak, funtzio gramatikaren arabera sailkatzen ikasi : izen arruntak, adjektiboak, atzizki zenbait, sinonimoak, erran nahi baita gauza baten izendatzeko molde desberdinak, norekin eta nori buruz edo zeri buruz hitz egiten den ulertaraziko dutenak : otsoa, Lukas, nere semea, hura, ni, (beste hitzak aditzean agertzen dira : *dut, ditut, diot, etab. ...*).

► Ortografiaren arauak menperatu

Hitzen ezagutza prozesuan, balioaz eta funtzioaz gain, grafiaren aldaketak gero eta xehekiago ezagutu beharko dituzte haurrek hauen komunztadurari ohartuz, eta hitz multzoaren balio fonologikoa edo semantikoa ezagutuz. Puntu hau honela agertzen da azken testu ofizialetan :

- Hizkuntza idatziaren kodearen oinarriak ulertuak izan daitezzen ;
- Erranaldiaren segmentazioan aritu, elementu ttipieneraino joanez ;
- Ortografia menperatu.”

... beste urrats bati buruz

Isabelle de Noëll eta Jean-Yves Laurichesse-k ohartarazten digute :

“Arau horiek haurrek topaketa batean bezala edo errekontruz aurkitu behar dituzte eta ez dute izan behar irakasleak prediku aulkitik iragartzen dituen lege arrotz batzuk. Soinuaren eta grafiaren arteko oharpenetan oinarritzen den erakaspena ez da batere eraginkorra izanen elementu horien bereizte gaitasuna haurrek ez badute oraino esku-ratua eta baliatua”.

Bestalde haurrak bere baitarik, testu bat aurkitzean ortografiari buruz egin oharrak kontutan hartzen ez bagenitu kaltegarria liteke. Hitzen arteko komunztadurari ohartarazi behar dira haurrak jakinez egingen dituzten oharrak gero eta zehatzagoak izanen direla.

Dena den, helburu horiek ez dute lehentasunetan izan behar hurrei proposatzen ditugunean. Isabelle de Noëll eta Jean-Yves Laurichessen iritziarekin akort naiz diotelarik : *“CP mailan ortografiaren egituratzeko paradarik ez dugu hemen eskaintzen baina albu-men irakurtzeko aukera ematen. Garai edo funtzio horiek bereizi behar direla uste dugu. Jakin dezagun idatziaren menperatzearen prozesuan ezinbesteko funtzio bat dela orto-grafia, argiki, eta behar den tenorean tratatua delarik.”*

Jean-Do Robin,
Bretainiako hizkuntzaz eta kulturaz arduratzen den aholkulari pedagogikoa

Bibliografia

De Noël Isabelle, Laurichesse Jean-Yves, *Enseigner autrement la lecture avec un album.*

Dupuch Laurence, *Enseigner autrement la lecture avec un album.*

Lepri Jean-Pierre, *L'album, source d'apprentissages.*

Robin Jean-Dominique, *Bilinguisme scolaire équilibré et/ou bilingualité équivalente de l'enfant ? L'apprentissage de la lecture au cœur du débat.*

Raconte-moi avec des albums, CNDP-ko katalogoa, 2002.

Otso bihozbera
CP mailako
irakurketa-fitxak

Armelle Jouanigot, Kristen Prad